

„Láttál-e szilvafát repülni?...”

Takáts Gyula emlékére

Ritkás fehér hajába belekapott a szél és összeborzolta, mintha játékos tündér-ujjak töltenék kedvüket a napos őszi délutánban, a zselici dombhátak színesedő erdeinek lombjai közt. A lefelé tartó napkorong még úgy ragyogott, mint nyár derekán volt szokása, de már a felszálló pára enyhe ködje rátelepedett a penderedő levélszélekre, és mint alig látszó drága függöny, borította a tájat. Szarka reppent, cserrent méltatlankodva, hogy megzavarták az ösvény feletti tollászkodásában. Arrább a bokrok takarásából röffenés, majd távolodó csörtetés hallatszott, s már látszott a lombok alján a szembeni domb szőlőskertjeinek mértani sora, amint keresztben és hosszában hirdették a rendet a fehér falú zsúptetők alatt.

Vállán ballonkabátja aljai mint könnyű szárnyak, lépte ritmusára lebbentek utána. Térdnadrágja csatjával szorított, lábszárára simuló kockás harisnyája úgy illett hozzá, mint sétabotja, járjon itt, Krétán vagy Drangalagban. Mentek és Ézsias hallgatta szavait, és látta is, miként formálódnak belőle képek, kiragadván ebből a világból.

– A harmónia a lelkek békéje – mondta Csü Fu, miközben hátra simította szemébe hulló haját, és napbarnított arca ráncain megtört a fénysugár. – Azt keressük, nemcsak a szépséget, amely belefoglaltatik az időtlen tájba, mert ha változó formában is, előttünk és utánunk, jelen a valóságban. De rálelni nem egyszerű...

– Nemrég, talán múlt hét délután... vízen voltam – szólalt meg Ézsias. – A fonyódi dombok alatt, ott, ahol egy félköríves terasz néz a Balatonra, szép széllal, naplementében, aranyhídon vitorláztam Szigliget felé. Szemkápráztató, alig leírható fények és a hullámok impulzusai ringattak; utam mintha egyenesen a lila felhők övezte nagy vörös korongba vitt volna. A szépnél több volt, de mégsem harmónia...

A csapás végére értek, szemük elé tárult a széptájú Somogy egy szelete. Állhattak volna akár az Alpok valamelyik teraszán havasi gyopárok közt, és nézhették volna a mélyben kanyargó hegyi patak ezüst szalagját vagy a szembeni szirten a muflonok kergetőzését, nem lett volna elbűvölőbb. Itt kacskaringós út vezetett a présházak közé, bújdogolva a nagy gesztenye és diófák lombosátrában. A hordódongák és abroncsok kalapálása, surranó seregély seregek hangjai, mint különleges muzsika, töltötték be a teret. Néha egy pukkanás, karbid ágyú hangja kísérte reptüket.

– Láttam én a télben a befagyott víztükröt, amint dörögve, zölden hasadva szórta a szikrát a rianás – mondta Csü Fu. – S mint nyáron, a kék ég magasá-

ban, most is úgy szállt a „gitárnyakú nagy barát”. S akár hiszed, barátom, akár nem, megtaláltam benne a harmóniát, miként a kettős hegy mögött a Berekből emelkedő napsugár káprázatában a békességet... De megértelek. Ifjú koromban bejárva Munkács avagy Szigetvár várának romjait, árnyakat kerestem. Előhívtam volna, mint vegyszeres tálba exponált fotópapírt, a régmúlt nagyjait, hogy megtudjam, megérte-e az életáldozat az odaát megtalált harmóniát? Végül is, ez a költészet...

Kocsizörgés hangja közeledett, lovak patái puffanásának egyenletes ritmusa, a szél hozta enyhe ammóniaszag megelőzte a bokrok takarásából kibukkanó lovakat. Lépteikre bólogattak és nézték a kitudja hányadszor megjárt utat. A kerékvágta mélyedések melletti paraj szőnyegben szakadozott lapukat, melyek nem változtak, csak az évszakok.

A bakon ülő kocsis alakját tán századok nyomta paraszti terhek görbítették. Vállához vetett ostorának kóca árkolt arca borostája színéhez volt hasonlatos. Csálé kalapjának pereme mint megrokkant ereszt, takarta fél szemét.

– Adjék Isten jó napot! – bökte meg göbös ujjával fejfedője szélét, miközben zötykölődött előttük, mint amikor váltokon halad át a vonatszerelvény, ahogy a nyomból nyikorogva kiugrott a vasalt kerék, és döccent helyére újra. Öreg zakójának izzadt nyomfoltú háta, mint egy fakult térkép, ami megőrizte az élet járta fontos helyeket, egyre távolodott.

– Nehéz harmóniát találni ott, ahol nincs költészet – szólalt meg Ézsaiás. – Elhaladt előttünk a valóság a maga egyszerűségében, mentesen minden poézistól...

– Költészet márpedig mindenütt felellhető, az egyszerűnek nevezett helyeken is – mondta Csú Fu. – Menj ki a legelőre, ülj le a pásztor mellé, és kérd el tükrösét vagy sórtartóját. Kése metszette ábrák a tájat, az embert magát jelző motívumok ugyanúgy hordozzák a művészetet, mint az Akropolisz. Hajdan a fonókban, avagy vasárnap délután a korcsma udvaron a dallamok és táncok, évszázadok hagyományain öröklődtek, amiket manapság színpadokon, avagy tükrös koncerttermekben adnak elő. Ki az a kevés, aki meg tudná mondani, kik voltak a tízígleni ükanyjaik? Kiknek génjeit hordozzuk, és akinek megadatott a tehetség művelni a költészetet, miért éppen nekik...

A présházhoz vezető út két oldalán sárguló lombú almafák piros-zöld gyümölcssei, mint bőkezű akadozó ékszerei díszeltek, s puffanva hullottak alá drága szőnyeget terítve. Elkésett káposztalepke rebent le s fel tétován a lemenő nap fénye felé a szőlősorok felett. S egy verébcapat perelve szállta meg az őszibarackfa lombkatlanát, rendezni tán végre dolgait. Kinek s hogy van igaza, egyre hangosabban, verdeső szárnyakkal. Aztán más halandó által fel nem fogott jelre hirtelen felkerekedtek, és lebegő tollpíhéket maguk után hagyva már a szomszédból hallatszottak.

– Ez a malomkő, amin most könyöklünk, s rajta poharaink tartalma ragyog, Kunffyé, a festőé volt – mondta Csú Fu. – Támaszkodtak erre sokan, akiknél jobban az aranymetszésnél is drágábbat, kevesen értették. Rippl, Ady és az

utánuk jövők, a felületbe dermedt kavicsok közt megbújít érintésük most kezünkhöz ér, és mégis halott, de amit ők hátrahagytak, az beépült a tájba... Nézz csak körül, ez maga a harmónia.

– A halál mindent eltöröl, ahogy a tudat kihunyt, az árva test csak matéria – hajtotta le fejét Ézsiás. – Harmónia, kakofónia mindegy már, magával nem viheti, mert nincs hová, lehetett akármi nagy művész is az ember. Ép ésszel elfogadni ezt hogy lehet, kitérni az elől, ami elrettent, de mégiscsak menni tovább... egyre, az elmúlás felé? Mit számít ekkorra már a költészetben énekelt harmónia...

Csu Fu felemelte aranylő borát, a múltó fény felé tartotta. Összevont szemmel vizsgálta az olajos karimát, amit, megbillentve pohara öblét, a perem szélénél hagyott. Tartotta, mint az áldozati kelyhet, ajka hangtalanul mozgott, aztán lassan belekortyolt. Lehunyt szemhéjának rezdüléséből egy könnycsepp gördült, mint drága gyémánt, megtörve az esti színeket.

– Halál, minden állítások ellenére nincs – mondta poharát letéve. – Ugyan ki érte meg, hogy elszállt az élete? Csak a világ, a környezet; ő nem fogta fel. Mert ha ellenkezőn lett volna, a tudata megmarad... hacsak. Mégis igaz, mit hitem szerint remélek, ha minden elmúlik az evilági létben, Isten tenyerébe vesz...

– Üzensz majd?

– Vedd kezedbe könyveim... s akkor olvasd újra a verseket. Ha megtalálsz bennük, már nem hiába éltem. A szépséges harmónia megőrzött engem... Mindez lehetséges, nézd csak a szilvafát!

Látta Ézsiás, hogy a présház melletti szilvafa fű bocskorában, mint kaptos ember, tántorogni kezd. Aztán hamvaskék gömbjeivel emelkedik egyre feljebb, mint sárkányát eresztő gyermek, bámulta. S a szilvafa lebegett felettük az alkonyati légáramlatban, néha egy gyümölcsét lepottyantva, mint adakozó kedvű gazda.

S jött hosszú ékben egy vadlúd csapat, és megálltak, mint a mozgókép ki-merevített fotográfiája, csodálták a lemenő nap fényében a nagy kéklő ballont. Aztán a kép újra peregni kezdett, s nagy ívben kikerülve, repültek tovább a tavak felé.

– S mi lesz, ha jön a tél? – kérdezte Ézsiás. – Láttam én már kivágott, fekete törzsű vadkörtefát dermedni a fehér hóban.

– Várj..., mindjárt ledobja horgonyát, s nem száll tovább a szilvafa. Nem várja be a telet, hanem visszatér és beáll a pince mellé – mondta Csu Fu. – Csak neked mutatta meg, hogy milyen lehet a világ, ha kitárod majd könyvem lapjait...

Azóta eltelt sok idő, és Ézsiás egyedül járja a Zselic szép tájait, keresve a mestere lábnyomát. Eljutván a présházhoz megáll és elmereng, szeretné újra látni a repülő szilvafát. De sehol már, rég kivágták. Száraz törzséből szobrot faragtak, ott áll a templomban és álmodik...